

A FEJLŐDÉS ÁRNYOLDALA

„Haditudósítás” a Föld Napja alkalmából

A Biblia első könyvében olvashatjuk, hogy Isten, miután az ötödik napon megteremtette az embert, így szólt hozzá: „Legyetek termékenyek, szaporodjatok, töltsétek be a földet és vonjátok uralmatok alá. Uralkodjatok a tenger halai, az ég madarai és minden állat fölött, amely a földön mozog. Nézzétek, nektek adok minden fát, amely magot rejtő gyümölcsöt érlel, hogy táplálékotok legyen.”

Az emberiség fejlődésének elmúlt évezredekben valószínűleg a Genézis könyvének ez a néhány mondata valósult meg a legteljesebb mértékben. A Földön élő emberek száma rohamosan növekszik, ma már jóval hatmilliárd fölé kúszott, és a globális demográfiával foglalkozó kutatók szerint a folyamat lelassulása vagy a tendencia változása még hosszú ideig nem várható. Ma, 30 év távolából ugyanolyan aktuálisak Konrad Lorenz gondolatai, amelyeket „Az emberiség nyolc halálos bűne” című munkájában fejtett ki. A Nobel-díjas etológus szerint a mennyiségi szaporodás sokkal gyorsabb ütemű, mint a minőségi fejlődés, amely lehetővé tenné az „emberi” életet a földön. Az ember az egyetlen élőlény, amely saját korlátait átlépve rombolja környezetét, és teszi végső soron lakhatatlanná a bolygót. A folyamat évszázadok és évezredek óta zajlik; a kérdés csak az, meddig. A túlnépesedés közvetett és közvetlen hatásai valamennyiünk életét befolyásolják, még akkor is, ha nem szembesülünk velük

A szerző felvételei

mindennapi életünk során. A következőkben az ember és a természet közötti háború néhány harcmezéjén teszünk látogatást a legfrissebb környezetvédelmi „haditudósítások” tükrében.

Elsivatagosodás

A globális felmelegedés talán az egyetlen olyan világméretű, ember által okozott jelenség, amely ellen, illetve hatásainak mérséklése érdekében széleskörű nemzetközi környezetvédelmi mozgalom szerveződött. Konferenciák, tárgyalások sorozatán át próbálják a kutatók és politikusok a diplomácia valamennyi fegyverét bevetve, a közvélemény formálása és az ipar döntéshozóinak befolyásolása révén megtalálni a megoldást, azaz visszatérni ahhoz az állapothoz, amelyet a féktelen és meg gondolatlan fejlődés következtében veszítettünk el. A sarki jégsapkák és a gleccserek olvadása ma már tény, az óceánok vízszintjének emelkedése még csak baljós előrejelzés. A légkör felmelegedése szintén mérhető, és ugyancsak mérhető a súlyos gazdasági és társadalmi hatást kiváltó elsivatagosodás is. Ma a szárazfölköz közel egyharmada érintett az elsivatagosodás jelensége által. Itt persze nemcsak a homok és kőszivatagokra kell gondolni, hanem a kiszáradás következtében terméketlenné váló területekre is. A felmelegedés hatására a talaj kiszárad, a benne lakó szervezetek elpusztulnak, és ezáltal a talaj fizikai szerkezete leromlik. Ehhez a folyamathoz elég egy évtized; ahhoz, hogy a természet visszahódítsa az elvesztett földfelszínt, évezredek sora is kevés. A terméketlen föld pedig az ember számára nem terem táplálékot.

Az óceánok szennyezése

A Föld felszínének kétharmadát kitevő óceánok rejtik az emberiség táplálékigényének legnagyobb, még ki nem aknázott hányadát. A halászat évezredek óta folyik, de a halak és egyéb tengeri élőlények szaporodási ritmusát meghaladó mértékű kizsákmányolás csak alig

néhány száz éve kezdődött. Először a nagytestű vízi emlősök, a bálnák és cetek kerültek veszélybe. Számuk olyannyira lecsökkent, hogy mára szinte valamennyi fajukat védetté nyilvánították, ennek ellenére a bálnavadászat ma is folytatódik.

A fejlett világ is csak most teszi meg az első lépéseket. Indonéziában például a hatóságok a teljes kifogott halmennyiségnek csak 15–20%-áról szereznek tudomást. Nem csoda, hogy a délkelet-ázsiai térség korallzátonyainak 90%-a erősen degradálódott. Az elmúlt 50 évben a világ 800 korallfajából közel 550-nek otthont adó szirtek 85%-a elpusztult, annak ellenére, hogy ebben az időszakban a turizmus fejlődésével a természetvédelem is felsorakozott a profitot termelő ágazatok közé. A túlhalászat lokális problémáin túl nem elhanyagolható a tengereket érő szennyezés kedvezőtlen hatása sem. A tengerek vízminőségét érintő kutatások tanúsága szerint Kína zsúfolt tengerparti nagyvárosainak és iparvidékeinek közelében egyetlen év alatt 10%-kal nőtt az erősen szennyezett terület az óceán felszínén. A főleg szerves nitrogén és foszfor-szennyezések következtében megduplázódott az úgynevezett vörös dagályok száma is, ami természetesen a lakosság körében is nagy riadalmat okozott.

Erdőpusztulás

A világ erdősegeinek fogyatkozását vizsgáló csoport jelentése szerint évente 70–170 ezer km² erdőt irt ki az emberiség (emlékeztetőül: Magyarország területe 93 ezer km²). Ez azt

jelenti, hogy percnként 25–50 futballpályányi terület válik kopárrá a Föld valamely eldugott vagy kevésbé eldugott zugában. A fakivágás okai között a legjelentősebb a kereskedelmi célú kitermelés, amely elsősorban a trópusi esőerdőket és a tajga végeláthatatlan fenyegeti. A sokáig legyőzhetetlennek tartott tajga faállománya egyre jobban fogy, és a folyamatos irtás hatására szigetszerű, kisebb és sérülékenyebb erdőfoltokra darabolódik. Szintén fontos érdekkör az energiaipar, a bányászat és a megállíthatatlanul terjeszkedő infrastruktúra helyigénye. Világviszonylatban jelentős a tűzifagyűjtés és a túllegeltetés következtében bekövetkező erdőpusztulás, valamint a mezőgazdasági területek bővítése érdekében történő pusztítás. Kenyában például kormányprogram indul a lakosság letelepítése érdekében. A szükséges területeket az ország mindössze 2%-át kitevő erdősegek rovására szeretnék megszerezni, mit sem törődve a prognosztizálható következményekkel. A fekete kontinensen egyre általánosabbá váló ivóvízhiány egyik legfontosabb oka az erdők eltűnése, hiszen a legjobb minőségű és legbiztosabb vízgyűjtőterületek éppen az erdők környezetében vannak. Szintén megkérdőjelezi a program ésszerűségét a tény, hogy a számtalan értékes növény- és állatfajon túl ősi körülmények között élő, vadászó-gyűjtőgető törzseknek is otthont ad a kivágásra szánt erdősegek; a terület tehát nem lakatlan, így az eredeti cél sem tűnik megvalósíthatónak.

A harc tehát folyik, és a háború kimenetelét tekintve nem lehetünk derűlátóak. Ahhoz, hogy reményeinket életben tarthassuk, figyelmesen kell tájékozódnunk a napi hírek áradataiban, ellenkező esetben nem fedezzük fel azt a néhány sápadt szalmaszálat, amelybe belekapaszkodva folytathatjuk saját harcunkat a természet oldalán, gyermekeink reménytelibb jövője érdekében...

B. I.

